

Länsstyrelsen
Västerbotten

Yttrande

Datum
2022-12-15

Ärendebeteckning
420-7811-2022

Miljödepartementet,
m.remissvar@regeringskansliet.se

Underlag om lokal och regional klimatomställning inför den kommande klimatpolitiska handlingsplanen

Bakgrund

På uppdrag av regeringen har Länsstyrelsen i Uppsala tagit fram en utredning om ökad lokal och regional klimatomställning som underlag inför den kommande klimatpolitiska handlingsplanen. Utredningen utgör ett av de tre parallella uppdragen som gavs samtidigt och dessa utredningar bör ses som delar av en helhet.

Övergripande kommentarer

De åtgärder som utredningen föreslår är bra och viktiga för en accelererad och effektiv klimatomställning på lokal och regional nivå. Förslagen är generellt genomarbetade och analyserade utifrån nuläget och aktuell kunskapsbild.

Förslagen beskrivs ha utformats med respekt för olika kommunala och regionala förutsättningar genom att stor vikt lagts vid det som framkommit i dialoger och möten. Verkan och kostnadseffektiviteten för förslagen ökas genom att de bygger vidare på det goda arbete som redan görs och det finns många exempel på beprövade åtgärder för minskad klimatpåverkan från olika typer av kommuner med varierande geografi och demografi.

De dialogmöten som skedde med kommuner redovisas i del 1.3.2. och utgick ifrån SKR:s kommungruppsindelning. Skellefteå och Piteå klassas som mindre stad/tätort och båda har stora satsningar (batteri, vätgas, vindkraft) samt Storuman som klassas som mindre kommun med betydande besöksnäring. Länsstyrelsen vill betona att utredningen med denna indelning missar stora delar av Norra Sverige, och med undantag från Storuman saknas mindre kommuner helt norr om Mora. Hur representeras dessa kommuner i utredningen?

Sverige ser olika ut och det är därför viktigt med den regionala aspekten som utgår ifrån de förutsättningar som finns. Västerbottens län innehåller både glesbygd, landsbygd och urbana miljöer som alla har olika utmaningar och olika möjligheter att bidra i omställningen.

För att den nödvändiga omställningen ska förverkligas så är det oerhört viktigt att se helheten och se att hela landet är en kunskapsekonomi som är kunskapsgenererande från norr till söder. Omställningen kommer att kräva stora investeringar och även om många lösningar och strukturer redan idag finns på plats så kräver omställningen att vi också går i nya spår. Om människor och samhällen exkluderas så kommer omställningen att bli betydligt svårare, om inte ogenomförbar. Därför måste klimatomställningen gå hand i hand med demokratin och inflytande. Några kan inte konsumera medan några andra producerar utan att få någonting för det. Det förstör tilliten och sliter i samhällskontraktet.

Norra Sverige genomgår just nu en nyindustrialisering och en omställning av industrin som har stor betydelse för hela Sveriges klimatomställning. Länsstyrelsen anser därför att utvecklingen som sker i norra Sverige inte får förbises och att effekterna av den måste tas med i genomförandet av kommande klimatpolitiska handlingsplan.

Regionala aktörers tvådelade roller

I förslaget lyfts behovet av ökad samordning och riktning för omställningsarbetet på den regionala nivån fram som ett viktigt komplement till det arbetet som sker på lokal nivå. Förslag i syfte att stärka detta är bland annat framtagande av lokala och regionala färdplaner, ett tydligare samordningsuppdrag och resurser till Länsstyrelserna samt en regional mobilitets- och tillgänglighetsfunktionsamordnare.

Den regionala nivån omfattar dels regionala utsläppsaktörer, dels av aktörer med ansvar för att skapa ramar och förutsättningar för lokala och regionala klimatåtgärder. I förslaget refereras till den ”regionala nivån” som en och samma funktion. Det vore bra att förtydliga vilken av dessa funktioner utredningens olika förslag syftar på. Skillnaden är viktigt exempelvis när det gäller de regionala färdplanernas ägarskap och innehåll, inriktningen för kunskapslyftet, samt regionens roll i klimatarbetet, vilken skulle behöva klargöras ytterligare.

Nationella utsläppsaktörers förpliktelse

På den nationella nivån adresseras framför allt behovet av myndighetssamverkan i syfte att skapa förutsättningar, medan frågan om hur nationella utsläppsaktörer ska förplikta sig i linje med lokala och regionala aktörer genom färdplanen fortfarande hänger lite i luften.

1. Nationell samordnare för Färdplan för kommuner och regioners klimatomställning

Förslaget om en nationell samordnande funktion är bra och kommer vara behövligt framför allt i en övergångsperiod för att utveckla och få de nödvändiga samverkans- och styrningsstrukturerna på plats. Risk finns samtidigt med att lägga för mycket ansvar på en enskild individ vilket blir sårbart vid ev. personbyte. Därför är det också viktigt att samordnaren kommer med det tillhörande kansli som förordas. Målet bör vara att systemet med revidering och uppföljning av lokala och regionala klimatifrdplaner ska ske genom mer beständiga funktioner. Som det framgår av utredningen finns i dagsläget ett antal olika initiativ, råd och samverkansplattformar med fokus på klimatomställning. En central del av uppdraget bör vara att se hur befintliga strukturer kan justeras för att effektivisera arbetet och tydliggöra ansvarsfördelningen. Länsstyrelsen vill också betona att den nationella samordnaren inte kan ersätta samordningsuppdrag på regional nivå då den regionala kunskapen är av oerhört stor vikt för arbetet. Uppgiften måste vara att stötta och stärka exempelvis den regionala delen för att få acceleration.

2. Myndighetslyft för kommuner och regioners klimatomställning

Enligt förslaget om nationell samordnare med kansli (kap 4.1.1 första stycket) förespråkas att det nationella samordningsarbetet för kommuner och regioners klimatomställning ska ledas av Fossilfritt Sverige i nära samarbete med Agenda 2030-samordnaren. Samtidigt föreslås att den befintliga webbplatsen Hållbarstad.se som drivs av Rådet för hållbara städer vidareutvecklas för att utgöra en samlad kunskapsarena för kommuner och regioner. Länsstyrelsen instämmer i förslaget, men anser att en namnändring till ”hållbara städer och samhällen” eller motsvarande i sådana fall skulle behövas för att också kunna omfatta mellankommunala och regionala utmaningar, samt fungera som stöd också utanför städerna. Samtidigt skulle detta innebära att miljömålsrådet och rådet för hållbara städer får ett större överlapp, där rollfördelning och organisering kan behöva ses över för att uppnå en bra helhet och växelverkan.

Länsstyrelsen instämmer i förslaget om att en myndighet bör få ansvar för att tillsammans med berörda myndigheter initiera organisering och arbetsformer för att driva och utveckla en myndighetssamordning. Utifrån behovet av ett bredare hållbarhetsperspektiv och samverkan inom flera olika sakområden bör ansvaret tilläggas Boverket. Detta för att bygga en struktur som är flexibel och hållbar över tid och kan fånga in olika problemområden. Det är också viktigt för att kunna ”docka an” till organiseringen på den

regionala nivån där problembilden och val av fokus kommer ha olika vinklingar beroende på geografisk kontext.

3. Klimatomställningsfunktion på strategisk nivå hos kommuner

Länsstyrelsen ställer sig positiv till förslaget utifrån att kommuners olika behov tas tillvara genom att kommuner med olika förutsättningar kan nyttja samma stöd.

Rapporten nämner resurs- och kunskapsbrist hos mindre kommuner återkommande som ett problem bland annat för att kunna söka och tillgodogöra sig stöd. Förslaget utgår ifrån att det finns en grund varifrån klimatfrågan hanteras och missar delvis de kommuner där frågan inte är prioriterad. Stödet kan behöva anpassas så att även de resurssvaga kommunerna ska ha ökade möjligheter att söka och beviljas stöd. Stöd för exemplet om en samordnande funktion förutsätter att det finns verksamheter och därmed även resurser inom dessa verksamheter som kan avsättas för det samordningsbehov som pekas ut. Det är då viktigt att även de kommuner med minst resurser och som idag står längre ifrån klimatomställningen också ges samma förutsättningar och kanske ett anpassat stödförfarande.

4. Standardiserad redovisning av klimatåtgärder

Förslaget bidrar till att belysa vad som utgör klimatåtgärder och kan med fördel integreras i befintlig rapportering för att undvika att bli ”ännu en rapport” som behöver fyllas i. Det är också viktigt att statistik och redovisning av det här slaget har en tydlig nytta även för den som rapporterar för att motivera till en hög svarsfrekvens.

5. Förstärkt uppdrag till länsstyrelsen för att leda och koordinera energi- och klimatomställning på lokal och regional nivå

I klimatarbetet och omställningen är det viktigt att staten går före. Förutsättningarna ser olika ut i landet och det är viktigt att arbetet genomsyras av den insikten. Länsstyrelserna som har lokal och regional kännedom om förutsättningar, möjligheter och svårigheter är därför en viktig aktör som statens förlängda arm i arbetet. Det är därför bra att

utredningen lyfter länsstyrelsernas möjlighet att vara samordnande för det regionala arbetet. Att centrala myndigheter ska bygga upp en egen regional verksamhet är inte effektivt. Länsstyrelsernas breda ansvarsområde och breda kompetens ger goda möjligheter att balansera olika intressen, som ibland kan vara motstående.

Länsstyrelserna har sedan 2008 haft i uppdrag att genomföra regeringens energi- och klimatpolitik på regional nivå. Länsstyrelserna ska enligt sin instruktion verka för att nationella mål får genomslag i länet och arbeta sektorsövergripande utifrån ett statligt helhetsperspektiv. Länsstyrelserna ska också enligt regleringsbrev samordna och leda det regionala arbetet med genomförande av energi- och klimatstrategierna. Länsstyrelserna har genom åren blivit en viktig aktör i energi- och klimatarbetet på regional nivå och det finns höga förväntningar på länsstyrelserna, från bland annat kommunerna men också näringslivet om att fortsätta arbetet. För att möjliggöra en långsiktighet i arbetet med att samordna och att utveckla sin förmåga att stödja och koordinera energi- och klimatarbetet på lokal och regional nivå är ett förstärkt uppdrag och ökad finansiering till länsstyrelserna en viktig grundförutsättning. Länsstyrelsen ställer sig därför bakom utredningens förslag.

För att arbetet ska bedrivas på ett effektivt sätt har länsstyrelsernas energi- och klimatsamordning (LEKS) en viktig roll i samordningen av länsstyrelserna och med övriga statliga myndigheter.

6. Regional upphandlingssamordning

Förslaget om ett utökat stöd för upphandlingssamordning anses vara av stor vikt. Enligt förslaget ska medel kunna sökas för utveckling och tillämpning av klimatkrav i upphandling. Som utredningen visar framgår av tidigare utredningar bland annat från Energimyndigheten att många små kommuner saknar resurser att kunna söka stöd och göra upphandlingar. För att förslaget om upphandlingssamordning ska få effekt i praktiken är det viktigt att samordningen gäller upphandlingar i stort, inte enbart tillämpningen av klimatkraven.

7. Regional mobilitets- och tillgänglighetssamordningsfunktion

Förslaget om en regional mobilitets- och tillgänglighetsfunktion är positivt i sig. För en effektiv och genomgripande klimatomställning behövs även ökad kapacitet i regionerna för samverkan och synkning kopplat till hantering av andra regionalt viktiga klimataspekter som produktion och distribution av grön energi, elektrifiering, energieffektivisering etc.

8. Ökade krav i offentlig upphandling

Länsstyrelsen ställer sig positiv till förslaget och instämmer i utredningen att det har ytterligare positiva effekter om det sker samordnat med bland annat förslag 6 om regional upphandlingssamordning.

9. Ökad lokal implementeringsförmåga för kolinbindning via återvätning

Länsstyrelsen ställer sig positiv till förslaget. Det är bra att se till att länsstyrelserna har resurser att ta hand om frågorna kring markavvattnings. Här finns dessutom en del motstående intressen att ta hänsyn till och beakta.

10. Utred tillstånds- respektive anmälningsskrav för stora energi- och effektanvändare

Det är viktigt att lämpligheten av stora energi- och eleffektanvändande verksamheter lokaliserings och utformning kan få bedömas i relation till samhällspåverkan och nytta. Förslaget om att utreda tillstånds- respektive anmälningsskrav för stora energi- och eleffektanvändare anses därför som mycket välkommet. Det skulle förbättra förutsättningarna att styra mot energieffektivisering, bättre lämpad lokalisering och det är bra att det utreds.

Övriga rekommendationer inom energiområdet

Bland övriga rekommendationer inom industriområdet nämns att kommunal energiplanering bör inkludera beskrivning av möjligheterna till spillvärmeutnyttjande och ”eventuella behov av att reservera mark i detaljplaner” för framtida spillvärmeledningar, samt frågor om elnätskapacitet, flexibel användning och ladd infrastruktur. Här bör understrykas att konkreta behov av markreserv behöver fångas upp och adresseras som del av den kommunala översiktsplanen.

Beslutande

Beslutet har fattats av landshövding Helene Hellmark Knutsson efter föredragning av klimat, energi och klimatanpassningssamordnare Tina Holmlund. Ytterligare personer som medverkat i beslutet är klimathandläggare Fabian Erlandsson, analytiker Hanna Sundén, Samhällsplanerare Nina Sandvik, landbruksexpert och biträdande enhetschef Lars Ericson, klimat- och energihandläggare Jenny Nordén och Miljöhandläggare Johan Reinklo.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.